

Tempels van vrijheid

ARTHUR DECAE*

Medio mei kwam het schokkende bericht dat het Natuurmuseum Groningen per 1 januari 2008 sluit. Het Groningse college van B&W trekt de stekker eruit. Musea, zoals het Natuurmuseum in Groningen zijn kwetsbare instituten, gericht op de lange termijn en het bewaren van waardevols voor het nageslacht. De overheid zou de hoeder van het kwetsbare moeten zijn, maar ontpopt zich daar in het hoge noorden als de onbetrouwbare aanbieder van het kortetermijn denken. Dat ook nu weer blijkt dat alles van waarde weerloos is, vervult ons - het Natuurhistorisch Museum Rotterdam - met grote zorg. Arthur Decae, in 1990-1993 projectcoördinator natuurhistorische musea van de Nederlandse Museumvereniging en later ook projectleider van de tentoonstelling 'Barre Tijden' in het Natuurmuseum Groningen verwoordt deze zorg in onderstaande bijdrage. Reacties zijn welkom.

Dit jaar valt het doek voor het natuurmuseum in Groningen. Een stuk of dertig medewerkers moeten op zoek naar een nieuwe baan en één medewerker, de directeur, heeft al een nieuwe baan. Directeur Kees van der Meiden verlaat nog net op tijd het zieltogende museum en treedt per 1 juli aan als directeur van het nieuwe museum Twente Welle in Enschede. Precies een half jaar later, op 1 januari 2008, gaat de museumdeur in Groningen definitief dicht. Wat is er aan de hand?

Het Natuurmuseum Groningen bestaat bij de gratie van een gemeentelijke subsidie. Voor het subsidiegeld wordt het gebruikelijke museumwerk gedaan: opbouwen, verzorgen en bestuderen van een waardevolle collectie naturalia en het exposeren van collectieonderdelen en aanverwante spullen voor het publiek. Behalve het uitvoeren van de museumtaken onderhoudt het Groningse natuurmuseum ook nog een milieueducatief centrum (een MEC). Het MEC heeft tot taak de Groninger gemeenschap voor te lichten over de Groningse natuur, over wat zich daarin allemaal afspeelt en over een verstandige omgang met de lokale natuur. Het Natuurmuseum Groningen is dus niet alleen een museum, maar een samenstel van in wezen twee heel verschillende bedrijfsonderdelen. Als zodanig is het Groningse museum overigens geen uitzondering in de museumwereld, want vrijwel alle Nederlandse musea hebben een of andere educatieve instelling in huis, die in wezen vreemd is aan het museumwerk. In Groningen is deze interne tweedeling het museum nu fataal geworden en dit zou wel eens een voorbode kunnen zijn van wat er met andere musea gaat gebeuren.

Alle Nederlandse musea zijn afhankelijk van subsidie. Het zijn instellingen die geen directe productie leveren waarmee een onafhankelijke marktpositie verworven kan worden; het zijn instellingen die drijven op het beschavingsniveau van een samenleving. Dat kun je het beste zien als je musea beschouwt als in essentie stichtelijke instellingen, zoals kerken en moskeeën, met dat verschil dat ze geen dogma's, maar belangstelling prediken. Dat

prediken doen ze ook niet door het afsteken van bekerende betogen, maar simpelweg door de resultaten van kunst en wetenschap in samenhang te laten zien. Op die manier wordt de zuiverheid van de boodschap niet aangetast door indoctrinerende invloeden van predikers en wordt slechts de vrijheid van denken maximaal gestimuleerd. In deze vrijheid van denken ligt de ontstaansgrond van musea, het zijn symbolen van het westerse verlichtingsideaal, het zijn tempels van vrijheid. Het politieke verschil met religieuze tempels is dat musea nooit gemeenten hebben gevormd en hun stichtelijke werk nooit hebben geformaliseerd. Hierdoor kunnen ze slecht weerstand bieden aan de veranderende tijd en zijn ze een speelbal van de maatschappelijke ontwikkeling. Het zijn geen krachtige gemeenschappen van gelovigen en daardoor zijn ze vervallen tot bedelinstellingen die zichzelf moeten conformeren aan de grillen van de tijdgeest.

In de culturele revolutie van de jaren zestig en zeventig hebben de musea hun tempelstatus verloren. In de nieuwe maatschappelijke orde die toen ontstond was geen begrip voor het feit dat vrijheid van denken alleen kan bestaan in een vaste structuur die haar beschermt. In een structuur die de waarden van de westerse cultuur hooghoudt en die weet dat deze cultuur is gegrondvest op het wetenschappelijke werk van de eerste verzamelaars van schelpen en botten. Vrijheid van denken wordt sinds 1970 verward met vrijheid van doen en daarmee is de weg vrij voor de algemene maatschappelijke verloedering waar nu veel over wordt geklaagd en weinig aan wordt gedaan. In deze wereld is geen plaats voor tempels van vrijheid en, om hun leven te rekken, hebben de musea zichzelf en hun ideologie verloochend. Ze zijn gevlucht in de educatie, in de kinderfeestjes, en in de museumwinkel, stuk voor stuk wezensvreemde activiteiten voor een museum en stuk voor stuk compromissen aan het onbenul van de autoriteiten en beleidsmakers.

Veel Nederlandse natuurhistorische musea hebben zich in nood verbonden aan een MEC en het onbenul van het Groningse college van B&W, bij monde van wethouder José van Schie, heeft van het natuurmuseum geëist om in feite in hun eigen MEC op te gaan. Directeur van der Meiden heeft gedaan of zijn neus bloedde met als gevolg dat een bescheiden tempel van de vrijheid nu wordt gesloten. Het belooft allemaal weinig goeds voor het nieuwe museum in Twente waar van der Meiden binnenkort weer als directeur aan de slag gaat en het belooft ook weinig goeds voor al die andere musea die zich hebben laten verleiden iets anders te gaan doen dan de vrijheid van denken uit de dragen. []

HET NATUURMUSEUM
GRONINGEN IN BETERE
TIJDEN: DE INRICHTING
VAN 'BARRE TIJDEN',
DE PERMANENTE
NATUURHISTORISCHE
TENTOONSTELLING OVER
DE IJSTIJD.
[FOTO: ARTHUR DECAE]

* [drs A.E. Decae is collectiebeheerder spinnen van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam en was in 1990-1993 projectcoördinator natuurhistorische musea van de Nederlandse Museumvereniging; e-mail haldec@planet.nl]